

SRBIJA PRED OGLEDALOM

“Velikih promena nema bez velikih napora. Velikih promena nema bez novih pravila, kreativnosti i odlučnosti. Velike promene se ne događaju same po sebi, evolutivno, prerastanjem jednog sistema u drugi. One se događaju diskontinuitetom, lomljenjem okova i uspostavljanjem novih odnosa.”, Zoran Đinđić, 2001. godine

Približavanje Srbije početku pristupnih pregovora o članstvu u Evropskoj uniji (EU) i prvi koraci u normalizaciji odnosa Beograda i Prištine otvorili su pitanje reformi u privredi i društvu. Pokazalo se da je pitanje reformi ključ za dalji razvoj srpskog društva. Proteklih 13 godina, od demokratskih promena, Beograd je bio isuviše zaokupljen rešavanjem problema koje nije imala skoro nijedna zemlja na putu ka članstvu u EU kao što su saradnja sa Haškim tribunalom (Međunarodni tribunal za ratne zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji sa sedištem u Hagu koji su osnovale Ujedinjene nacije) i kosovski problem. To je dovelo do toga da je skoro sva energija kako političke elite, tako i društva bila usmerena u pravcu ovih problema bez obzira za koje rešenje se ko zalagao. Tako se desilo da se srpsko društvo i privreda nisu menjali i da je zemlja sve više zaostajala ne samo za EU, već i za susedima zbog čega nije bila samo siromašnija već je i gubila spoljnopolitički značaj koji joj po geografskom položaju, broju stanovnika i potencijalima pripada.

Ubistvom premijera **Zorana Đinđića**, u martu 2003. godine, unutrašnje reforme u Srbiji su skoro potpuno zaustavljene. Đinđić je bio političar koji je znao koliko je važno da se srpsko društvo menja i prilagođava promenama u svetu. Imao je snage da započne unutrašnje reforme istovremeno pokušavajući da reši druge teške probleme kao što su odnosi sa Haškim tribunalom, Kosovo i nepoverenje Evrope bez obzira što, za razliku od svih premijera posle njega, nije imao faktičku kontrolu nad policijom, vojskom i službama bezbednosti. **«Ne može da se promeni Srbija a da svi ostanemo nepromenjeni. Da bi se Srbija promenila, svako od nas mora pomalo da se promeni - u svom pristupu problemima, u svom mentalitetu, u svojim radnim navikama. Jer, Srbija, to je zbir svih nas»**, poručivao je Đinđić. Kako to obično u Srbiji biva, za života premijera manjina građana je bila spremna da prihvati zahtev da promeni svoj mentalitet i navike. Posle njegovog tragičnog ubistva, većina je shvatila da je bio u pravu. Nažalost, kasno za Srbiju što su pokazale naredne godine.

Političari koji su nasledili Đinđića, **Vojislav Koštunica** i **Boris Tadić**, imali su druge prioritete. Koštunica, lider Demokratske stranke Srbije (DSS) postao je žrtva sopstvene želje da uđe u istoriju kao tvorac modernog srpskog Ustava, da zadrži Crnu Goru u okviru zajedničke države sa Srbijom i reši problem sa Hagom na način na koji niko ne može da ga optuži u budućnosti da je saradivao sa ovom institucijom!? Baveći se svojim strateškim ciljevima, skoro je doveo u sukob Srbiju sa čitavim svetom i egzistenciju naroda tako da su mu birači na izborima 2008. godine okrenuli leđa.

Tako je Koštunica od političara koji je na izborima 2000. godine trijumfalno pobedio bivšeg srpskog lidera **Slobodana Miloševića** sa preko dva miliona glasova došao u situaciju, osam godina kasnije, da je njegova politička partija postala mala stranka koja brine za cenzus na svakim izborima i sa kojom skoro da niko od parlamentarnih partija neće u koaliciji. Ni Koštuničina dela neće trajati mnogo duže. Srbija će sigurno menjati Ustav u narednih nekoliko godina, a Crna Gora je već šest godina nezavisna država.

Boris Tadić, koji je preuzeo Demokratsku stranku (DS) posle Đinđićevog ubistva, pokušao je da ne ponovi greške prethodnog premijera Koštunice tako što se trudio da, po svaku cenu, ne postane nepopularan. To je činjeno tako što je vođena «politika rejtinga» čija je suština da je činjeno samo ono što su istraživanja pokazivala da se biračima sviđa ili ono na čemu je međunarodna zajednica insistirala, kao što je bio odlazak u Srebrenicu, traganje za haškim beguncima ili početak tehničkih pregovora sa Prištinom. Bila je to politika bez suštine jer nije rešen nijedan otvoren problem koji je tadašnja Vlada nasledila. Društvene i privredne reforme nisu sprovedene a promene koje su vršene bile su motivisane željom da se uspostavi čvršća kontrola ili lična vlast. Tako se desila «reforma pravosuđa» koja se pretvorila u prvorazredni evropski skandal i najveću prepreku evropskim integracijama Srbije. Nije ni pokušana reforma državne uprave, javnih preduzeća, penzionog fonda, zdravstvenog i obrazovnog sistema. Izuzetak je uspešna reforma Vojske Srbije ali samo zato jer je međunarodna zajednica bila veoma zainteresovana da se u ovoj oblasti učine promene još od potpisivanja Dejtonskog sporazuma kojim je prekinut građanski rat u bivšoj Jugoslaviji. Zato reforme u Vojsci nisu zaustavljane poslednjih deset godine, bez obzira što su na njenom čelu bili ministri iz različitih stranaka. Kako je izgledala Tadićeve politika možda je najbolje nedavno opisao crnogorski premijer, **Milo Đukanović** na skupu evropskih socijalista u Budvi (Crna Gora). „**Ja razumem da politika ima i svoju marketinšku dimenziju, ali je opasan problem, ako se politika svede na marketing. Ukoliko zaboravimo da je politika delatnost rešavanja realnih društvenih problema, a posvetimo se samo tome da predstavimo sebe kao posvećenike evropskom cilju, koji istovremeno ne pokazuju da imaju energiju i viziju da rešavaju brojne bremenite društvene probleme, onda je to problem**“, rekao je Đukanović.

Dok je Srbija, od 2003. godine, skoro deset godina gubila vreme rešavajući probleme koji nisu suštinski a koji su je opterećivali i dok je na vlasti imali lidere nedorasle težini funkcije koju su obavljali – druge zemlje su napredovale. Tako su Rumunija, Bugarska, ove godine i Hrvatska postale članice Evropske unije, Crna Gora je počela pregovore o članstvu a u sličnoj situaciji bi bile Makedonija, Bosna i Hercegovina da nemaju problem sa imenom države i blokadom Grčke, kao i blokadom institucija. Srbija je bila sve siromašnija a njene političke i privredne elite koje su monopolisale društvo sve bogatije.

Upravo zato, nova Vlada koja je formirana u Srbiji posle izbora 2012. godine, htela ili ne, nije imala mnogo izbora. Mogla je da nastavi da vlada na način na koji su to činili njeni prethodnici poslednjih deset godina, čekajući da, pre ili kasnije, potroši izborni kredit kao što se to desilo Koštunici i Tadiću ili da pokuša da učini suštinske reforme društva. Način na koji je Vlada hrabro ušla u rešavanje kosovskog problema sa čvrstom namerom da ga konačno reši kao i njeno jasno opredeljenje za članstvo zemlje u EU, pokazuje Srbija koja ima vlast i koja je svesna položaja zemlje i koja je odlučna da vodi realnu politiku.

Ipak, sve što je učinjeno u vezi sa Kosovom i evropskom politikom predstavlja samo preduslov za najvažniji test vlade – sprovođenje unutrašnjih privrednih i društvenih reformi.

Da je Vlada spremna da krene ovim putem pokazao je autorski tekst lidera ove vlasti, predsednika najjače političke stranke u zemlji Srpske napredne stranke (SNS) i prvog potpredsednika Vlade **Aleksandra Vučića** objavljen u uglednom srpskom dnevnom listu proevropske orijentacije «Danas». **«Mi smo, valjda, jedini koji su prespavali pad Berlinskog zida, ili uopšte nisu razumeli političke i ekonomske procese koji su se valjali Evropom i svetom»**, napisao je Vučić i dodao da je **«jedino dobro u svemu tome je to što smo, bar posle dvadeset godina, uspeli da sagledamo, prihvatimo i priznamo sopstvene greške, pragmatično i realno pokušavajući da saniramo posledice svega štetnog što smo iza sebe ostavili»**. Vučić je najavio promenu stava Srbije prema Evropi ali i prema Rusiji (**«koju ćemo poštovati i voleti, ali ne i idealizovati»**) što **«predstavlja početak stvaranja uspešnije, modernije i snažnije Srbije, Srbije koja će za koju godinu moći da bude stvarni lider u regionu, po visini plata i penzija, ekonomskom rastu, političkoj i svakoj drugoj stabilnosti, a ne da budemo lideri u regionu samo u toku izbornih kampanja, a da ni u čemu nismo ispred ni svojih najbližih komšija, a kamoli evropskih giganata»**. Potpredsednik Vlade je na kraju svog teksta najavio da će cilj Vlade Srbije biti **«uspešna i napredna ekonomija»**.

Tako je Srbija konačno priznala da je izgubila deset godina što je loša vest za njene građane. Naravno, krivicu za to imaju svi počev od građana koji su glasali za one koji nisu imali viziju kako da rešavaju probleme ali najviše srpski politički lideri koji su vlast razumeli kao način da učine nešto dobro samo za sebe i svoje okruženje bez namere da rešavaju suštinske probleme. Dobra vest je da zemlja nastavlja tamo gde je stala 2003. godine. Potpuno je svedjedno da li je sadašnja Vlada ove odluke donela, jer drugog izbora nije imala jer je posle deset godina pogrešne politike jasno da Srbija na ovaj način ide dalje ili je to politika nove vlasti. Ukoliko Vlada uspešno reformiše srpsko društvo, modernizuje ga i učini konkurentnim u svetu – biće to istorijski napredak za Srbiju koja ne može da opstane ako se ne promeni i ne dobije snažnu i efikasnu ekonomiju. Posle dugo vremena, zemlja ima vlast koja to razume i to je najbolja vest za Srbiju i njene građane.

Zato je ključno pitanje srpskog društva da li će u narednim godinama uspeti da se promeni i reformiše kako bi mogli da se takmičimo prvo sa svojim susedima, koji su danas ispred nas, a kasnije i u Evropskoj uniji. Zato nam je neophodna energija, svest građana da bolne reforme vode ka dobru u budućnosti i velika energija. O tome je govorio Zoran Đinđić, 2001. godine, na početku svog velikog reformskog poduhvata koji je tragično prekinut metkom u martu 2003. godine. **“Reforme mogu da uspeju samo ako osećanje nade i volje u Srbiji pobedi nad osećanjem praznog mudrovanja i cinizma. Mrzovoljna, skeptična, sumnjičava društva ne postižu velike ciljeve i izuzetne rezultate. Ključne reči: reforme, optimizam, odlučnost, angažovanost”**, govorio je pre 12 godina premijer Đinđić. Čini se danas da Srbija ima snage da uradi upravo to. Izgubljeno je deset godina ali “bolje ikad nego nikad”, kako kaže jedna srpska narodna poslovice.